

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет бізнесу і права

Кафедра готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка IV курсу 461 групи
спеціальності: 242. Туризм і рекреація
освітньо-професійної програми «Туризм»
Мустафаєва Феріде Владерівна

Керівник: к. і. н., доц. Макієнко О.А.

Рецензент: Данів О. А., директор
ТОВ «Новелтревел»

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. МЕДИЧНИЙ ТУРИЗМ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ РІЗНОВИД ТУРИЗМУ	6
1.1. Сутність, ознаки та функції медичного туризму	6
1.2. Типологія та географія медичного туризму	12
1.3. Сучасний стан і проблеми розвитку медичного туризму в Україні та світі.....	23
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЄКТУВАННЯ МЕДИЧНОГО ТУРУ ...	34
2.1. Організаційні особливості медичних турів.....	34
2.2. Аналіз цільової аудиторії медичного туру	35
2.3. Розробка маршруту медичного туру.....	44
2.4. Формування програми обслуговування відвідувачів.....	47
2.5. Фінансово-економічне обґрунтування медичного туру	49
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі медичний туризм здобуває все більше популярності та стає одним із ключових напрямків розвитку туристичної індустрії. Ця тенденція свідчить про постійне зростання інтересу громадськості до медичних послуг за межами власної країни. Однак, разом зі зростанням популярності медичного туризму виникають нові виклики і проблеми, що вимагають уваги дослідників та практиків.

В силу значимого мультиплікативного ефекту туризм служить каталізатором соціально-економічного розвитку територій і сприяє підвищенню якості життя населення. При цьому останнім часом спостерігається зростання захворюваності населення, і, як наслідок, актуалізація медичного обслуговування обумовлюють необхідність розвитку такого виду туристської діяльності, як лікувально-оздоровчий туризм.

Лікувально-оздоровчий туризм відноситься до традиційних видів туристської індустрії. З античних часів люди навчилися використовувати мінеральні води і лікувальні грязі в лікувальних цілях. До числа найбільш древніх матеріальних свідчень про лікування мінеральними водами відносяться руїни капітальних споруд на джерелах вуглекислих вод в околицях сучасного швейцарського курорту Санкт-Моріц.

Традиційно лікувально-оздоровчий туризм розглядається як переміщення резидентів і нерезидентів у межах державних кордонів і за їх межі на термін не менше 20 годин і не більше 6 місяців в оздоровчих і профілактичних цілях [23]. При цьому не розробленою в даний час залишається типологія даного виду туристської діяльності. Це й зумовило актуальність даного дослідження.

Актуальність дослідження полягає в тому, що медичний туризм відкриває нові можливості для розвитку медичного сектору, туристичної індустрії та економіки в цілому. Розуміння особливостей розвитку цього

сегменту дозволить ефективніше використовувати потенціал медичного туризму для залучення іноземних пацієнтів та розвитку медичних закладів.

Питання організації та управління в сфері рекреації і туризму, в тому числі стосовно умов ринку медичного туризму, відображені в роботах таких зарубіжних дослідників, як М. Букман, Р. Віжайя, П. Джонсон, Б. Кангас, С. Кім, В. Крукс, Н. Лунт, А. Сью, Л. Турнер, Х. Хан, Д. Хенкок та інші.

Метою дослідження є розкриття особливостей розвитку медичного туризму для виявлення факторів, що впливають на його ефективність та подальший розвиток.

Завдання дослідження:

- визначити сутність та функції медичного туризму;
- вивчити методичні підходи до класифікації видів та напрямів медичного туризму;
- визначити сучасний стан та проблеми розвитку медичного туризму в Україні та світі;
- виявити географію потоків медичного туризму;
- проаналізувати цільову аудиторію, сегментацію ринку запитів медичних турів;
- розробити проєкт маршруту та програми обслуговування медичних туристів;
- здійснити фінансово-економічне обґрунтування туру.

Об'єктом дослідження є процес розвитку медичного туризму, а **предметом** – особливості та фактори, які впливають на його ефективність та розвиток.

Методи дослідження. У роботі використані наукові методи аналізу та синтезу, статистичний аналіз даних, а також методи емпіричного дослідження, зокрема анкетування та спостереження.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати можуть бути використані для покращення стратегій розвитку медичного туризму, прийняття управлінських рішень в медичних установах та в

туристичній сфері, а також для розробки відповідної пропозиції на ринку туристичних послуг.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, двох розділів (вісім підрозділів), висновків, списку використаних джерел (40 найменувань). Загальний обсяг роботи – 60 сторінок.

РОЗДІЛ 1

МЕДИЧНИЙ ТУРИЗМ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ РІЗНОВИД ТУРИЗМУ

1.1. Сутність, ознаки та функції медичного туризму.

Медичний туризм як нова форма туризму набуває зростаючого значення в сучасному світі. Його сутність полягає в тому, що він об'єднує медичні послуги з можливістю відпочинку та пізнання нових культурних аспектів. Він відкриває нові горизонти для пацієнтів, які шукають якісну медичну допомогу за межами своєї країни, а також для туристичних дестинацій, які мають потенціал розвитку медичного сектору.

Розвиток індустрії туризму при одночасному підвищенні інтересу до лікувально-оздоровчих технологій і здорового способу життя серед різних груп населення в усьому світі призвело до виникнення нових перспективних видів туризму, серед яких необхідно окремо відзначити відвідування туристських дестинацій з метою отримання широкого спектру різноманітних медичних послуг, які обмежені не тільки лікувальними операціями, аж до хірургічного втручання, а й комплексом супутніх процедур, а саме: профілактики хронічних захворювань, превентивної діагностики на ранніх етапах розвитку захворювань, оздоровчих дій та реабілітації після перенесених ускладнень або операції [17].

Активним етапом розвитку медичного туризму як повноцінного виду туристської діяльності слід визнати початок ХХІ століття, коли завдяки високому рівню глобалізаційних процесів і розширенню доступності транспортних систем для більшості категорій мандрівників, а також підвищенню швидкості руху інформаційних потоків за рахунок можливостей мережі Інтернет і соціальних мереж, отримання медичних послуг в іншій країні або регіоні стало звичайною практикою, що, в свою чергу, призвело до виникнення стійкого сегмента ринку туристських послуг зі своєю власною

специфікою взаємодії зі споживачами, технологічними основами надання основних і супутніх послуг тощо [39].

У зв'язку з багатофункціональним і міждисциплінарним характером медичного туризму, оцінка його як економічної категорії представляється досить складною як з точки зору виділення спеціалізованих областей, що не перетинаються з процесом надання медичних послуг, так і в контексті характеристики факторів, що визначають траєкторії розвитку даного виду туризму, в тому числі в умовах кризових явищ сучасної економіки [28].

У зв'язку з цим, при визначенні ключових особливостей ефективної організації медичного туризму в Україні, необхідно враховувати формулювання, які визначають даний вид туризму в міжнародних організаціях, пов'язаних з функціонуванням сфери туризму і рекреації. Серед них необхідно відзначити нижче наведене:

– вид туристської діяльності, що передбачає застосування доказової медицини (діагноз, лікування, профілактика і реабілітація), лікувальних ресурсів і медичних послуг (як інвазивного, так і не інвазивного характеру) при одночасному поєднанні з можливістю дозвілля і розваг (формулювання Всесвітньої туристської організації) [37];

– вид активного відпочинку, який впливає на зміцнення морально-фізичного здоров'я індивіда та цілісний розвиток особистості і пов'язаний з пересуванням особи за межі постійного місця проживання в процесі здійснення туристської поїздки або виїзду (формулювання Європейської курортної організації) [23];

– поєднання відпочинку, розваг та індивідуальних програм оздоровлення, спрямованих на турботу про клієнта (формулювання Європейська асоціація наукових експертів у галузі туризму) [40].

Як видно із запропонованих вище визначень, в міжнародних організаціях сфери туризму немає єдиного методологічного підходу до трактування поняття медичного туризму, що ускладнює вироблення

практичних рекомендацій щодо стратегічного розвитку даного виду туризму в окремих країнах або дестинаціях.

Під лікувально-оздоровчим туризмом розуміються поїздки з метою придбання медичних послуг або оздоровлення з використанням туристської інфраструктури на термін від одного дня до шести місяців за межі постійного місця проживання. Лікувально-оздоровчий туризм має два напрямки: лікування та оздоровлення. Перший напрямок реалізується за допомогою медичного туризму, другий – за допомогою СПА і велнес-туризму (оздоровчого туризму).

В сучасних умовах розвитку медичний туризм є однією з галузі, яка стрімко розвивається в усьому світі. Така популярність обумовлена тим, що багато пацієнтів не завжди мають можливість скористатися якісними медичними послугами в своєму місті або навіть країні, особливо це стало актуально в умовах масштабної пандемії коронавірусу. Для проведення високоточної діагностики організму, ефективного лікування, якісної реабілітації в короткі терміни пацієнти намагаються звернутися в провідні клініки до кращих фахівців. Розвиток сфери медичного туризму, в свою чергу, стимулює розвиток всіх дотичних з нею галузей економіки, що призводить до соціально економічного розвитку всієї країни.

Сутність медичного туризму полягає в комбінації медичних послуг із можливістю подорожей та відпочинку. Таблиця 1.1 допоможе у визначенні ключових аспектів, що характеризують сутність медичного туризму.

Таблиця 1.1

Сутність медичного туризму

<i>Аспект</i>	<i>Опис</i>
Медичні послуги	Надання медичної допомоги, лікування та реабілітації у спеціалізованих медичних закладах.
Туристичні послуги	Організація подорожей, проживання та розваг для пацієнтів та їхніх супутників.

Закінчення таблиці 1.1

Міжкультурний обмін	Сприяння взаєморозумінню та обміну культурними досвідами між пацієнтами та медичним персоналом.
Економічний ефект	Стимулювання економічного зростання у медичній та туристичній галузях країни-хоста.

Джерело: складено автором

Ця таблиця систематизує ключові аспекти, що характеризують сутність медичного туризму. Розуміння цих аспектів допомагає краще усвідомити комплексність та значимість медичного туризму як явища, що поєднує медичні, туристичні та економічні аспекти.

Для того, щоб дати чітке визначення поняттю «медичний туризм», слід більш чітко вивчити термінологію, яка прийнята в усьому світі. Частіше за кордоном застосовують такі терміни, як «medical tourism» (медичний туризм), «health tourism» (лікувально-оздоровчий туризм), «wellness tourism», (оздоровчий туризм).

Багато дослідників вважають, що оздоровчий («велнес») туризм (також можна використовувати назву спа-туризм) здійснюється в основному практично здоровими або такими, які мають невеликі відхилення від норми людьми. Головним мотивом і метою такого туризму є зміцнення і збереження здоров'я. У свою чергу, медичний туризм («medical tourism») здійснюється людьми, які страждають будь-якими захворюваннями, при цьому абсолютно різного ступеня тяжкості і вимагають оперативного клінічного втручання.

Слід зазначити, що термін «health tourism» (лікувально-оздоровчий туризм), як правило, використовується для позначення будь-яких поїздок, метою яких є поліпшення стану здоров'я людини. При цьому в залежності від мети використовуються як лікувальні, лікувально-реабілітаційні, так і оздоровчі заходи.

Згідно з визначенням, яке дає Всесвітня туристська організація (UNWTO), лікувально-оздоровчий туризм (health tourism) містить в собі

різноманітні послуги, починаючи від відвідування спа-центрів, до звернення в центри, де проводять хірургічні втручання. Причина: дані послуги можуть бути дешевше, ніж у тому регіоні, де проживає турист, або медичні установи мають більші можливості. Одночасно причиною такої поїздки може бути і те, що турист бажає зберегти анонімність.

Крім того, можна виділити ще одне існуюче трактування поняття «health tourism». У ній акцент зроблено на медичну, так звану клінічну сферу, а саме: це подорож в інші регіони з метою отримання лікувальних медичних послуг та виконання інших заходів у галузі охорони здоров'я. У цьому визначенні ми бачимо спробу об'єднати воедино два різних супідрядних один з одним поняття: лікувально-оздоровчий туризм (health tourism) та медичний туризм (medical tourism).

Ознаки медичного туризму включають різноманітні аспекти, які характеризують цей вид туризму та роблять його унікальним. Таблиця 1.2 допоможе систематизувати ці ознаки та зрозуміти їх важливість у контексті розвитку медичного туризму.

Таблиця 1.2

Ознаки медичного туризму

<i>Ознака</i>	<i>Опис</i>
Медичні послуги	Надання медичних послуг, які включають лікування, діагностику, реабілітацію та інші процедури.
Місце призначення	Медичний туризм передбачає подорож до іншої країни або регіону для отримання медичних послуг.
Поєднання лікування та відпочинку	Медичний туризм часто включає можливість відпочинку та відновлення після лікування.
Медичний профіль	Спеціалізовані медичні послуги для конкретних захворювань або станів.
Туристичні послуги	Відмічання туристичних послуг, таких як проживання, транспорт та екскурсії.
Міжнародний характер	Участь пацієнтів з інших країн у медичному туризмі та перетин кордонів для отримання лікування.

Джерело: складено автором на основі наступних джерел [11; 27]

Ця таблиця надає уявлення про різноманітні ознаки медичного туризму, які включають медичні послуги, місце призначення, поєднання лікування та відпочинку, медичний профіль, туристичні послуги та міжнародний характер. Розуміння цих ознак допомагає у виявленні ключових аспектів та особливостей медичного туризму, що сприяє його подальшому розвитку.

Функції медичного туризму відіграють важливу роль у формуванні та розвитку цього сегмента туристичної індустрії. Таблиця 1.3 допоможе у визначенні та систематизації ключових функцій, які виконує медичний туризм у сучасному світі.

Таблиця 1.3

Функції медичного туризму

<i>Функція</i>	<i>Опис</i>
Медична	Надання пацієнтам якісних медичних послуг, які можуть бути недоступні в їхній власній країні.
Туристична	Забезпечення можливості відпочинку та відновлення для пацієнтів та їхніх супутників.
Економічна	Створення додаткових економічних можливостей для медичних закладів та туристичних підприємств.
Соціокультурна	Сприяння міжкультурному обміну та взаєморозумінню, розширення горизонтів свідомості пацієнтів та їхніх супутників.

Джерело: складено автором на основі наступних джерел [17; 27]

Функції медичного туризму включають медичну, туристичну, економічну та соціокультурну сфери. Ця таблиця наголошує на многогранності та важливості кожної з цих функцій у розвитку медичного туризму та його впливу на сучасне суспільство.

Медичний туризм є складним та многогранним явищем, що поєднує в собі медичні, туристичні, економічні та соціокультурні аспекти. Розуміння сутності та функцій медичного туризму дозволяє виявити його потенціал для

розвитку як медичного, так і туристичного секторів, а також для сприяння міжнародному співробітництву та культурному обміну.

1.2. Типологія та географія медичного туризму.

За кордоном найбільш часто в контексті лікувально-оздоровчого туризму використовуються терміни «health tourism» (туризм здоров'я, подорож за здоров'ям), «medical tourism» (медичний туризм), «wellness tourism» (велнес туризм або оздоровчий туризм). При цьому предметом численних дискусій до теперішнього часу залишається питання, чи є перераховані види туризму єдиним поняттям або повинні розглядатися як різні галузі туризму.

На наш погляд, лікувально-оздоровчий туризм є більш широким поняттям, яке включає дві компоненти – лікування та оздоровлення, що зумовлюють такі його різновиди, як медичний, санаторно-курортний і оздоровчий туризм [27]. Санаторно-курортний туризм містить обидві зазначені компоненти. Даний вид туризму заснований на курортології – науці про природні лікувальні фактори, їх вплив на організм і методи використання в лікувально-профілактичних цілях. Серед основних її розділів виділяють наступні:

- бальнеологія, яка досліджує походження, властивості та вплив на організм лікувальних мінеральних вод, а також розробляє показання до їх застосування;

- бальнеотерапія, що включає методи лікування, профілактики і відновлення порушених функцій організму природними і штучно приготованими мінеральними водами;

- грязелікування – метод лікування і профілактики захворювань організму з використанням пелоїдів – лікувальних грязей різного походження;

- кліматотерапія, в основі якої – методи лікування і профілактики захворювань організму з використанням дозованого впливу клімато-погодних факторів і спеціальних процедур на організм людини;

– курортографія, що вивчає місце розташування і природні умови курортів і курортних місцевостей з характеристикою їх лікувальних факторів, бальнеотерапевтичних, кліматотерапевтичних та інших умов для лікування і відпочинку.

У 1958 році була створена Міжнародна федерація з курортної справи, до завдань якої ставилися соціальні проблеми курортної справи та організація санаторно-курортної допомоги інвалідам Другої світової війни. Діяльність Федерації послужила передумовою до формування курортної індустрії.

В даний час курортна справа активно розвивається у Франції, Німеччині, Австрії, Чехії, Угорщини, Болгарії, Ізраїлі та Румунії. В Україні в середині ХХ століття були створені основні санаторно-курортні комплекси. При цьому територія кожного курортного регіону має в своєму розпорядженні ті чи інші природні лікувальні фактори і необхідні умови для їх застосування. Курортна місцевість володіє цінними природними властивостями, придатними для лікування.

Так, бальнеологічний курорт передбачає, що основним лікувальним фактором є мінеральні води (для внутрішнього і зовнішнього застосування). Лікувальні грязі служать головним засобом лікування та оздоровлення грязьового курорту. Кліматичний курорт заснований на приморському або гірському кліматі. Бальнеогрязевий вид поєднує лікування і оздоровлення за допомогою мінеральних вод і лікувальних грязей. На бальнеокліматичному курорті в якості лікувальних факторів переважно виступають клімат і мінеральні води.

Останнім часом стають все більш популярними spa-курорти, які можуть бути розміщені як в рекреаційних зонах, так і у великих мегаполісах. Існують різні точки зору на походження терміна «spa». Самі поширені з них пояснюють його походження від латинського «sanus per aqua» – «здоров'я через воду», а також від бельгійської назви першого бальнеокурорту. Особливо активно розвиваються spa-комплекси на бальнеокурортах, а також спеціалізовані spa-готелі.

Спа-комплекси на бальнеокурортах з термомінеральними джерелами дозволяють використовувати воду певного хімічного складу і температури для різних лікувальних, оздоровчих і косметичних цілей. У спа-комплексі готелю вищої категорії клієнтам пропонується також водна терапія, яка має на увазі наявність різноманітного фізіотерапевтичного обладнання та ліцензованих фахівців-медиків і косметологів. Крім того, в таких готелях передбачені кабінети, де надаються послуги з гідротерапії та косметичного догляду за обличчям та сауна і басейн, спа-бар, зали для групових та індивідуальних занять фітнесом або іншими видами фізичних вправ (йогою, аквааеробікою тощо), зона релаксації тощо.

Отже, лікувально-оздоровчий туризм є більш загальним «парасольковим» поняттям по відношенню до термінів «медичний туризм» і «оздоровчий туризм» і включає їх в себе як субтипи.

Класифікація видів та напрямів медичного туризму є важливим інструментом для систематизації різноманітних аспектів цього виду туризму. Таблиця 1.4 допоможе у визначенні основних категорій та їхніх характеристик, що відображають різноманітність медичних туристичних послуг.

Таблиця 1.4

Класифікація видів та напрямів медичного туризму

<i>Класифікація</i>	<i>Опис</i>
За медичним профілем	Спеціалізовані напрямки медичного туризму, такі як онкологія, кардіологія, стоматологія тощо.
За географічним розташуванням	Класифікація за країною або регіоном, де знаходяться медичні заклади.
За видом послуг	Різнманітність медичних туристичних пакетів, які включають лікування та туристичні послуги.
За типом клієнтів	Виділення медичного туризму для пацієнтів та для їхніх супутників.
За ступенем лікування	Класифікація медичних туристичних пакетів за обсягом наданих медичних послуг.

Закінчення таблиці 1.4

За типом медичного закладу	Виділення медичних центрів, клінік, лікарень та санаторіїв з різним профілем діяльності.

Джерело: складено автором на основі наступних джерел [12; 13; 17]

Ця таблиця демонструє різноманітність та складність медичного туризму, яка відображається у різних видів та напрямках цього явища. Класифікація допомагає зрозуміти різні аспекти медичного туризму та враховувати їх у розробці стратегій розвитку цієї галузі.

Також розроблена класифікація за дестинаціями медичного туризму (рис. 1.1).

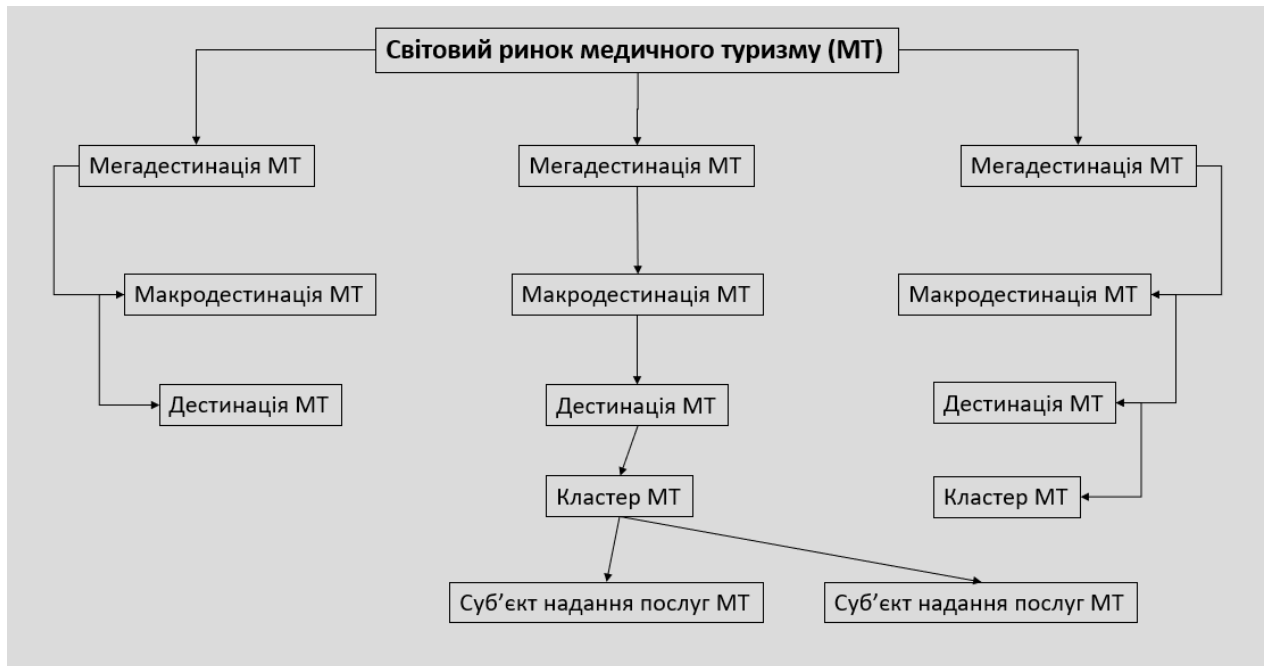

Рис. 1.1. Класифікація за дестинаціями медичного туризму

В основу класифікації дестинацій медичного туризму покладено загальну класифікацію Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО) та регіональну систематизацію Medical Tourism Association, яка використовується в ранжуванні країн за індексом медичного туризму (ІМТ) [13].

Медичний туризм включає різноманітні види та напрямки, які можуть бути класифіковані за різними критеріями. Використання відповідних

методичних підходів до класифікації допомагає систематизувати та зрозуміти різноманіття цього виду туризму.

Рис. 1.2. Методичні підходи до класифікації видів та напрямів медичного туризму

1. За медичним профілем: виділяються спеціалізовані напрямки медичного туризму, такі як медична онкологія, кардіологія, стоматологія, пластична хірургія тощо.

2. За географічним розташуванням: класифікація за країною або регіоном, де знаходиться медичний заклад, наприклад, медичний туризм в Індії, Таїланді, Туреччині тощо.

3. За видом послуг: відрізняються медичні туристичні пакети, що включають лікування, діагностику, реабілітацію, а також туристичні послуги, такі як проживання, транспорт, екскурсії.

4. За типом клієнтів: медичний туризм може бути спрямованим на пацієнтів, які шукають лікування, а також на їхніх супутників, які приїжджають з ними.

5. За ступенем лікування: розрізняються медичні туристичні пакети для попереднього обстеження та консультацій, а також для комплексного лікування.

6. За типом медичного закладу: виокремлюються спеціалізовані лікарні, клініки, санаторії, а також медичні центри з різним профілем діяльності.

Методичні підходи до класифікації видів та напрямів медичного туризму допомагають у систематизації та розумінні різноманітності цього явища. Застосування відповідних критеріїв дозволяє здійснювати аналіз ринку медичного туризму та розробляти стратегії його розвитку.

Типологія та географія медичного туризму є важливими аспектами для розуміння різноманітності та глобального розподілу цього виду туризму.

Типологія медичного туризму визначає різні види та класифікації цього сегменту туризму в залежності від різних параметрів та характеристик. Таблиця 1.5 допоможе у розумінні різноманітності медичного туризму та його класифікації.

Таблиця 1.5

Типологія медичного туризму

<i>Тип медичного туризму</i>	<i>Опис</i>
Географічна класифікація	Класифікація за місцем призначення медичного туриста (внутрішній/зовнішній медичний туризм)
Класифікація за профілем	Розрізнення за спеціалізованими видами медичного туризму (стоматологія, онкологія, кардіологія тощо)
За призначенням	Класифікація за цілями медичної поїздки (лікування, реабілітація, пластична хірургія тощо)
Класифікація за формою	Розрізнення за формою організації медичної поїздки (індивідуальний, груповий медичний туризм)
За способом оплати	Класифікація за способом фінансування медичних послуг (самостійно, за страховими програмами, за рахунок держави тощо)

Джерело: складено автором на основі наступних джерел [13-15]

Типологія медичного туризму надає комплексний погляд на різні аспекти та характеристики цього виду туризму. Застосування відповідних типологій допомагає в розумінні різноманітності медичного туризму та врахуванні цих характеристик у розробці стратегій розвитку та маркетингу.

Географія потоків медичного туризму відображає географічні напрямки та особливості переміщення пацієнтів для отримання медичних послуг. Розуміння цієї географії є важливим для розвитку стратегій у сфері медичного туризму та виявлення нових можливостей для країн та регіонів.

На сьогоднішній день у світі вже сформувався глобальний ринок медичних послуг зі своєю специфічною структурою – медичним менеджментом, органами акредитації, агентствами медичного туризму, туроператорами, юристами, що спеціалізуються в цій сфері тощо. Його розширенню сприяє нещодавно створена Всесвітня асоціація медичного туризму у складі 38-ми країн, куди входить і Україна. З кожним роком медичний туризм в світі набирає обертів, все більше країн розвиває на своїх теренах послуги медичного туризму, традиційними лідерами серед яких вважаються європейські країни. Сьогодні умовно виділяють два основних потоки медичного туризму в країнах Європи, причини появи яких зовсім різні. Перший – це виїзд на лікування пацієнтів з багатих і економічно розвинених країн у треті країни. Другий – виїзд з відносно більш бідних країн, здебільшого, з країн колишнього Радянського Союзу з низьким рівнем медичного обслуговування до країн з високорозвиненою медициною. Зазвичай такі туристи покладаються на досвід європейських медиків і вибирають клініки Німеччини, Австрії, Італії, Франції, Швейцарії.

Отже, сьогодні за спектром передбачених послуг медичного туризму та атрактивністю для туристів можна виділити наступні групи європейських країн (таблиця 1.6).

Таблиця 1.6

Групи європейських країн за рівнем розвитку медичного туризму

Назва	ЕКЗ, лікув. безпліддя	Акушерство та гінекологія	Гастроентерологія	Дерматологія	Кардіологія	Кардіо- та судинна хірургія	Пластична хірургія	Онкологія	Лікування стовбур.	Неврологія	Нейрохірургія	Нефрологія	Ортопедична хірургія	Реабілітація	Урологія	Офтальмологія	Ендокринологія	Стоматологія	Діагностика	Наркологія	Трансплантологія
Країни найвищого рівня надання медичних послуг і розвитку медичного туризму																					
Німеччина	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+
Швейцарія	+	+			+	+	+	+		+		+	+	+	+	+			+		+
Країни з наданням широкого спектру медичних послуг та достатнім рівнем розвитку медичного туризму																					
Білорусь	+	+			+	+	+	+					+	+		+		+			+
Іспанія	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		
Литва	+	+	+	+	+		+	+		+		+	+	+		+		+	+	+	
Чехія	+	+			+	+	+	+			+		+						+	+	
Естонія	+	+	+	+			+	+		+			+	+					+	+	
Країни з переважанням декількох провідних медичних послуг та достатнім рівнем розвитку медичного туризму																					
Австрія	+	+				+		+		+	+			+					+	+	+
Бельгія						+	+	+													
Болгарія				+		+	+	+						+		+		+			
Великобританія		+			+	+							+		+		+	+			+
Греція	+			+	+		+						+	+				+			
Ісландія							+						+					+			
Італія	+						+											+			
Латвія							+	+					+			+		+	+		
Мальта					+		+	+		+			+		+	+		+	+		
Нідерланди		+			+					+								+		+	
Норвегія		+			+		+	+					+			+		+			

Продовження таблиці 1.6

Польща				+			+										+			
Угорщина	+		+	+	+		+						+	+			+			+
Фінляндія	+	+			+			+								+		+	+	
Франція							+	+					+						+	+
Чорногорія			+			+				+		+	+				+			
Швеція					+			+			+	+			+		+			
Країни, які нещодавно стали розвивати послуги медичного туризму																				
Данія	+												+					+	+	
Португалія						+								+		+		+		
Румунія							+						+			+		+		
Словаччина	+	+					+								+	+	+			
Словенія				+	+	+	+			+			+				+		+	
Хорватія							+						+	+		+		+		
Україна	+	+		+	+	+		+	+				+	+	+	+				
Країни, які надають лише одну з послуг медичного туризму																				
Македонія																		+		
Сербія																		+		
Албанія																		+		
Країни з не розвинутим медичним туризмом																				
Андорра																				
Боснія та Герцеговина																				
Ірландія																				
Ліхтенштейн																				
Люксембург																				
Монако																				
Молдавія																				
Сан-Марино																				

Джерело: складено автором на основі наступних джерел [11; 27]

До першої групи входять країни з найвищим рівнем медичного обслуговування і найбільш розвиненим медичним туризмом. Німеччина – безумовний лідер з надання повного спектра медичних послуг, від діагностики до лікування та реабілітації широкого спектра захворювань, проте висока вартість медичних послуг часто відлякує українських туристів. Типовими клініками, що приймають найбільшу кількість медичних туристів, є клініка Шаріте, університетські клініки у Фрайбурзі, Регенсбурзі, Кельні, Мюнхені, Франкфурті-на-Майні та Ульмі, а також Кардіологічний центр. Швейцарія посідає лідируючі позиції в розвитку інноваційної фармакології та пропонує практично всі медичні послуги, включно з хіміотерапією раку, пластичною хірургією, реабілітацією після інсульту та пологами. Швейцарська охорона здоров'я представлена державними, муніципальними, приватними та змішаними медичними центрами. Державні лікарні та клініки, а також університетські та приватні клініки не є самостійними організаціями, а пов'язані між собою співробітництвом і спільними розробками, фахівці консультують один одного й обмінюються методами лікування. Клініки об'єднані у дві потужні мережі – Genolier та Hirslanden, зосереджені в Цюриху, Женеві та Лозанні.

Іспанія, Чехія, Литва, Естонія та Білорусь щорічно приймають у середньому 130 000 медичних туристів, переважно з Росії, України, Казахстану, Азербайджану, Молдови, Грузії, Сирії, Німеччини, Ізраїлю, Італії, Кіпру та Ємену.

Третю групу складають країни, де переважають кілька основних медичних послуг. У Франції це пластична хірургія, онкологія, реабілітація та діагностика, які коштують значно дешевше, ніж у Німеччині та Швейцарії. Крім того, французька охорона здоров'я характеризується вузькою спеціалізацією лікарів, що для багатьох пацієнтів є вирішальним фактором при виборі країни для лікування. Австрія може похвалитися найвищими у світі стандартами в галузі реабілітації травмованих пацієнтів, репродуктивної та гінекологічної допомоги, а щорічний показник медичного туризму тут

становить до 10 % від загальної кількості медичних туристів. Велика Британія давно є світовим лідером у галузі хірургії, а її інноваційна медицина приваблює медичних туристів, які користуються послугами дерматології, урології, ендокринології та стоматології. Чорногорія – це пластична хірургія, ортопедична хірургія, стоматологія, дерматологія та реабілітація ревматологічних хворих. Іноземні пацієнти часто відвідують Нідерланди для лікування зубів, серцево-судинних захворювань, розладів нервової системи, наркоманії та пологів. Італія славиться пластичною хірургією та найкращими у світі операціями з пересадки волосся. Скандинавські країни вирізняються якістю стоматологічної допомоги, офтальмології, лікування серцевих і пухлинних захворювань. Латвія спеціалізується на корекції зору, пластичній хірургії, стоматології та онкології. В Угорщині на високому рівні лікують ревматичні захворювання, а також захворювання опорно-рухового апарату, як-от хвороби суглобів, хребта та серцево-судинні захворювання. Ісландія також приймає медичних туристів із Великої Британії та Скандинавії, де популярними є операції із заміни суглобів, ліпосакція та стоматологія. Пластична хірургія та стоматологічні послуги, що надаються мальтійськими клініками, найбільш популярні серед туристів із Великої Британії. Це пов'язано з тим, що більшість лікарів навчалися у Великій Британії, і їхні послуги на Мальті коштують набагато дешевше. Послуги польських стоматологів, дерматологів і пластичних хірургів користуються популярністю, і найчастіше ними користуються німці, бельгійці, британці, ірландці, шведи і норвежці. Медичний туризм у Болгарії – дуже перспективна галузь, адже клініки тут на 50-60% дешевші, ніж у розвинених європейських країнах. Сучасна медицина в Болгарії розвинена в різних галузях, як-от косметологія, стоматологія, кардіохірургія, дерматологія, онкологія та офтальмологія, а велика кількість курортів у країні дає змогу проводити різноманітні реабілітаційні програми та вдало поєднувати медичний туризм з оздоровчим. Історія розвитку медичного туризму в Греції довга, починалася вона з лікувально-оздоровчого туризму, який ґрунтувався здебільшого на

таласотерапії. Сьогодні медичний туризм активно розвивається в таких сучасних напрямках, як нейрохірургія, кардіохірургія та пластична хірургія. Останніми роками Греція залучила сильну групу фахівців, і очікується, що кількість клієнтів-ортопедів зростатиме, оскільки сприятливі природні умови пропонують найкращі програми реабілітації для іноземних пацієнтів.

Наступна група охоплює країни, які тільки почали розвивати медичний туризм, але варто зазначити, що більшість із них мають досить високий потенціал для лікування та реабілітації іноземних пацієнтів. Поряд із Данією, Португалією, Румунією, Словаччиною, Словенією та Хорватією, сюди бажано включити Україну, яка з кожним роком стає дедалі привабливішою для медичних туристів з Європи. Щорічно Україну відвідують 20 000 медичних туристів з Італії, Франції, Великої Британії та Німеччини, 70% з яких приїжджають за стоматологічними послугами, що в кілька разів дешевші, ніж у Європі.

Географія потоків медичного туризму відображає широкий спектр географічних напрямків, які залежать від різних факторів, таких як якість медичних послуг, ціни, доступність, культурні аспекти та політична стабільність. Розуміння цієї географії допомагає розвивати медичний туризм як важливу галузь туристичної індустрії та забезпечує можливість залучення більш широкого кола пацієнтів до медичних закладів.

1.3. Сучасний стан і проблеми розвитку медичного туризму в Україні та світі.

Медичний туризм в Україні та у всьому світі стає все більш популярним явищем, проте йому притаманні свої особливості та проблеми. Вивчення сучасного стану та ідентифікація проблем розвитку цієї галузі є важливим завданням для подальшого зростання її ефективності.

Медичний туризм стрімко розвивається в усьому світі. Зростання цін на медичне обслуговування і зміни в страхових програмах змусили людей шукати оптимальніші та доступніші варіанти лікування і відновлення.

Останніми роками стало зрозуміло, що, крім медичних послуг, на вибір впливають природні, рекреаційні, культурні та історичні ресурси. Україна багата рекреаційними ресурсами з унікальними можливостями.

Унаслідок розмивання національних кордонів у зв'язку з глобалізацією у світі з'явився особливий туристичний потік – люди, які виїжджають за кордон із медичними цілями, і цей потік зростає з кожним роком. Сьогодні цілком природно, що вартість деяких медичних послуг не однакова в різних країнах, враховуючи рівень економічного розвитку, демографічні та соціальні умови в кожній з них. Зростання вартості лікування в розвинених країнах призвело до появи нових вимог: недороге, якісне лікування та яскраві враження від відвідування нової країни.

Зростання вартості медичного обслуговування в розвинених країнах стало серйозною проблемою не тільки для пацієнтів, а й для їхніх роботодавців, соціальних фондів, страхових компаній та урядів. Водночас Україна відома як країна з гарним балансом між ціною та якістю медичних послуг, що може зробити її перспективним напрямком для медичного туризму в Європі та світі.

Згідно з даними компанії Euromonitor International, яка є одним з лідерів серед незалежних компаній, що спеціалізуються в області міжнародних стратегічних досліджень споживчих ринків, ринок медичного туризму виріс у 2021 р. більш ніж на 4%, в той час як світовий ВВП – на 3,5%. Доходи від медичного туризму в 2022 р. склали 40 млрд. доларів. За прогнозами Euromonitor International у найближчі п'ять років ці доходи зростуть ще приблизно на третину [39].

Слід зазначити, що статистика медичного туризму недостатньо розвинена і найчастіше суперечлива. Різні дослідницькі організації називають цифри від 40 до 100 млрд. доларів доходів від медичного туризму за 2022 р.,

при чисельності транскордонних пацієнтів від 7 до 11 млн. відповідно і прогнози розвитку ринку на найближчі 10 років, коливаються від 200 млрд до 3 трлн доларів, при щорічному зростанні до 25% [37].

Недоліки статистики пов'язані в тому числі з нечітким поділом медичного та оздоровчого туризму. Часто ці два види туризму об'єднують, хоча оздоровчий туризм не передбачає отримання висококваліфікованої медичної допомоги.

Для медичного туризму характерні як поїздки громадян країн, що розвиваються у розвинені країни, так і навпаки. Розвинені країни приваблюють високою якістю медичних послуг, а країни, що розвиваються, – нижчою вартістю медичного обслуговування.

Економія на медичних послугах у країнах, що розвиваються може досягати від 30% до 85%. Наприклад, операція аортокоронарного шунтування в Туреччині коштує приблизно в 10 разів менше, ніж в США. Приблизно таке ж співвідношення і за іншими видами висококваліфікованої медичної допомоги [28].

Високі ціни іноді роблять недоступною кваліфіковану медичну допомогу для громадян розвинених країн. У США у приблизно 110 мільйонів чоловік медична страховка не покриває лікування важких захворювань. Тому не дивно, що згідно Індексу медичного туризму (МТІ), розробленому міжнародним дослідницьким центром охорони здоров'я, серед п'ятірки країн-лідерів з медичного туризму присутні як Ізраїль, Великобританія і Канада, так і Індія й Сінгапур [37].

Найбільший попит на послуги медичного туризму висувають громадяни Китаю, які відтіснили США на друге місце. Передбачається, що і в майбутньому Китай буде залишатися найбільшим споживачем послуг медичного туризму.

В останні десятиліття спостерігається сталий розвиток медичного та оздоровчого туризму в країнах, що розвиваються. Ще в 1997 р. на Конференції Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) була

відзначена важливість медичного туризму для економіки країн, що розвиваються. Медичний туризм не тільки створює робочі місця і доходи, в тому числі в іноземній валюті. Розвиток медичного туризму передбачає інвестиції в наукові дослідження, освіта, новітні технології та обладнання.

Медичний і оздоровчий туризм вимагають дбайливого ставлення до екології даної країни і надають прямий вплив на розвиток інших секторів туристичної індустрії.

Розвиток ринку медичного туризму тісно пов'язаний з підвищенням рівня конкуренції між його учасниками, необхідністю формування додаткових конкурентних переваг, пов'язаних зі зміною маркетингової стратегії, використанням нових інноваційних технологій, пошуком нових підходів до роботи з клієнтами, постачальниками, органами державної влади та іншими цільовими групами.

В якості наочного прикладу, що характеризує тенденції і особливості розвитку ринку медичного туризму можна навести дослідження, проведене фахівцями Національного університету м. Цюрих щодо ключових драйверів зростання ринку медичного туризму (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Основні тенденції та фактори забезпечення зростання на ринку медичного туризму

Як видно з представленого графіку, поряд з традиційним фактором впливу на траєкторії розвитку будь-якого ринку, таким як зниження цін на найбільш затребувані медичні послуги, величезний вплив на процес проектування та надання медичних послуг підвищення їх якості, а також впровадження масових інноваційних технологій, які були б доступні не тільки для обмеженого числа споживачів, але і могли бути використані при лікуванні та наданні оздоровчих послуг максимальному числу туристів із середнім рівнем доходу. При цьому спостерігається чітка тенденція взаємозв'язку двох цих чим більше інновацій задіяно в організації програм медичного туризму, тим вище загальний рівень якості обслуговування і надання послуг споживачеві.

Згідно з останніми даними, Індія, Таїланд, Південна Корея, Сінгапур і Малайзія є найбільшими експортерами медичних послуг у світі. Однак лідером по імпорту медичних послуг є Індія, чий оборот ринку в 2021 році були оцінено в 3 млрд. дол. США, і прогнози передбачають збільшення до 7-8 млрд. дол. США до 2025 року.

Медичний туризм – новий сектор для Індії. Тільки в 2016 році індійська лікарня Ченнай залучила 45% іноземних і 40% місцевих туристів, охочих отримати кваліфіковану медичну допомогу. Перевагами лікування в Індії є: низька собівартість процедур, доступність останніх медичних технологій, впровадження міжнародних стандартів якості, відсутність мовного бар'єру, тому що багато індійські лікарі отримують кваліфікації в Європі та Америці. За численними підрахунками, середня вартість процедур в Індії становить 1/10 вартості від процедури в Європі та Америці. Крім того, в Індії знаходяться 28 лікарень, що мають міжнародну акредитацію. Серед найбільш популярних медичних послуг, за якими приїжджають іноземці можна виявити пластичну хірургію, бариатрію, заміну колінних чашок, трансплантацію органів і лікування раку.

Наступною країною за популярністю для медичних туристів є Таїланд, в якому знаходяться 39 міжнародно-акредитованих лікарня. У 1994 році в Таїланді була заснована Стоматологічна рада, який відповідає і керує за всю легальну стоматологічну активність на території країни і сформувала основні нормативні вимоги для практикуючих стоматологів. Міністерство громадського здоров'я Таїланду відіграє велику роль у просуванні науково обґрунтованої системи освіти, а також кваліфікованої охорони здоров'я. Державний контроль медичних закладів дав свої плоди, таким чином в 2016 році в країну прибуло 2,81 млн. медичних туристів, які в свою чергу залишили в країні в середньому майже 5 млрд. дол. США. Найпопулярнішими процедурами в Таїланді є стоматологічні операції, операції по зміні статі і трансплантації органів.

Третьою країною в рейтингу найпопулярніших напрямків по медичному туризму є Південна Корея. Причина популярності в тому, що Корея пропонує кращих лікарів, новітні технології та високотехнологічне обладнання. Корейські міжнародні компанії, такі як Samsung, LG і Hyundai, очолюють економічне і промисловий розвиток країни. В даний час медична промисловість Кореї стала еквівалентною іншим передовим країнам і навіть лідирує в деяких областях завдяки зростанню НДДКР, ІТ і машинобудівна промисловість. Згідно зі збіркою, «South Korea Medical Tourism Market: Insights, Opportunity, Analysis, Market Shares & Forecast. 2017-2022», очікується зростання в 2 млрд. дол. корейського ринку до 2022 р. Корейський уряд призначив свою медичну промисловість в якості нової руховою галуззю країни і підтримує іноземних туристів, прибулих до Кореї для отримання якісних медичних послуг.

Ринок виїзного медичного туризму структурований за такими виробниками-посередниками послуг:

– національні туристичні підприємства. Переважна більшість туристичних компаній України розглядає медичний туризм як один з видів

свого бізнесу, проте тільки одиниці спеціалізуються на цьому виді туристичної діяльності;

- лікувально-профілактичні заклади, які пропонують організацію медичної допомоги за кордоном, як додатковий вид послуг. Наприклад, Медична компанія «Клініка Гіппократ» з окремим структурним підрозділом із медичного туризму «Гіппократ ІнтерМедСервіс Ассистанс», мережа медичних клінік «Добробут»;

- іноземні медичні заклади, які пропонують свої послуги для громадян України;

- закордонні немедичні заклади, які мають свої представництва або посередників в Україні. Наприклад, з 2012 р. на території України функціонує ТНТС-Україна, що є офіційним представником Турецької асоціації медичного туризму [26].

За даними Української асоціації медичного туризму структура послуг виїзного медичного туризму складає: 40% – лікування; 30% – оздоровлення; 25% – діагностика; 5% – медичне туристичне страхування [39].

Україна завжди славилась своїми видатними лікарями та медичною школою, курортами та санаторіями, унікальними природними факторами та щирими та гостинними людьми. Інноваційність, якість, доступність – ось її основні риси. У складних умовах національної медичної системи розпочалося становлення ринку приватної медицини, приватних курортів. Саме приватна медицина стала рушієм, так би мовити, локомотивом розвитку усїєї медичної галузі країни. Наразі в Україні з'являється багато сучасних клінік, шпиталів, високопрофесійних фахівців, чудових курортів з дійсно європейським рівнем обслуговування. Рівень медицини України не поступається європейському, а в деяких аспектах – навіть перевищує його. Слід також прикласти зусилля до презентування та реклами медицини в Україні.

Український потенціал медичного туризму має в наявності найбільші державні та приватні медичні центри різної профільної клінічної спрямованості для здійснення діагностичної, терапевтичної, хірургічної

діяльності, а також санаторно-курортні та реабілітаційні комплекси та рекреаційні центри для надання відновлювальної та профілактичної видів медичної допомоги.

Слід зазначити, що в Україні на розвиток в'їзного вектора медичного туризму в першу чергу впливають такі фактори як «діаспора», «високий ступінь довіри до рідної домашньої медицини», «відсутність мовного бар'єру», адже основний потік іноземних медичних туристів формується з вихідців з колишнього Радянського Союзу або вже з сучасної Росії, їх нащадків, що зберігають родинні зв'язки і мову, і на який припадає близько 60% в'їзного потоку.

На жителів міст з країн СНД, в першу чергу з Узбекистану, Туркменістану, Киргизії, Казахстану, Вірменії та Білорусії, припадає близько 15,2%, які їдуть на лікування до України на безвізовій основі. Зберігається невеликий потік медичних туристів з країн колишнього соціалістичного табору, близько 8% туристів приїжджають з медичними цілями з Латвії, Болгарії, Чехії [14].

Іншим фактором, що стимулює зростання в'їзного медичного туризму, є значна курсова різниця української гривні до світових валют через економічну ситуацію у країні, яка сприяла формуванню привабливих конкурентних цін на медичні послуги в Україні у порівнянні з їх аналогами в інших країнах.

Сучасна система міжнародного медичного туризму концентрує в собі всі світові досягнення медичної науки, враховує і підтримує сучасні тенденції розвитку медичних дестинацій, функціонує відповідно до прийнятих міжнародних угод і тому ефективно виконує глобальні запити медичних туристів з усього світу. Тому розуміння новітніх орієнтирів, особливостей і тенденцій у розвитку сучасного медичного туризму має істотне значення як для професіоналів туристського, так і медичного співтовариства в Україні.

В даний час в системі міжнародного медичного туризму чітко таргетовані сегменти медичного туризму в залежності від спеціальних цілей туристів. Наприклад, сьогодні можна впевнено виділити такі напрямки як,

перевірочний туризм або check-up-туризм з метою діагностики стану пацієнта, dental-туризм (стоматологічний туризм), туризм з метою пластичної хірургії (cosmetic surgical tourism), туризм з метою трансплантації (transplant tourism) [18]. Це пов'язано з тим, що в більшості країн світу, багато комплексних діагностичних досліджень, стоматологічна допомога, а також процедури косметичної пластичної хірургії не покриваються страховими програмами, тому саме ці напрямки становлять значну частину зростаючого ринку медичного туризму.

Незважаючи на початковий контраст в об'єднанні двох понять «Медицина» і «Туризм», смислові навантаження яких різні, «Медицина» пов'язана з обмеженнями і стражданнями, а «Туризм» асоціюється зі свободою і задоволенням, в сучасному суспільстві досягнутий певний теоретичний понятійний консенсус в цьому відношенні. Так, більшість експертів приймають термін «медичний туризм», який використовується для опису поїздки пацієнтів, які є громадянами і жителями однієї країни, тобто «країни походження», в іншу країну для лікування, тобто «країну призначення» [26].

Крім того, в останнє десятиліття активно обговорюються практичні питання щодо реформування нормативно-правової бази охорони здоров'я для цілей глобального медичного туризму, системи медичного страхування для легалізації широко диверсифікованих послуг медичного туризму та захисту прав «медичних туристів», адже пацієнти подорожують в іноземні юрисдикції для отримання медичної допомоги [27; 33; 34].

Особливо слід звернути увагу на нову парадигму розвитку сучасного суспільства, націленого на активне довголіття. У цільових установках систем охорони здоров'я багатьох країн сьогодні спостерігається інверсія з суто лікувальною концепції, націленої тільки на «хворого», на концепцію збереження «здоров'я здорових», що дозволяє залучати для додаткового інноваційного зростання в цій сфері значні наукомісткі медичні ресурси з діагностики «передхвороб», спадкових хвороб, корекції функціонального

стану людини, досягнення біохімії, імунології, анти-вікової терапії, генної інженерії та ін.

Тому, якщо спочатку в розвитку медичного туризму була широко затребувана його «госпітальна» функція, з метою отримання туристами хірургічного лікування, то сьогодні, на думку ряду експертів, спостерігається синергія між медичними туристськими ринками для «хворих» і «здорових» [27].

Більш того, експерти прогнозують, що ринок «здорових» медичних туристів стане превалювати в майбутньому, тому що у його розвитку переважатиме запит глобального споживача «на підвищення якості здоров'я», «на збільшення резервів здоров'я», «на збільшення кількості років, прожитих без хвороби», що в свою чергу з боку систем охорони здоров'я знімає всякі обмеження на зростання витрат на медичні дослідження, використання дорогих медичних технологій та обладнання, на розвиток інфраструктурних та сервісних умов та стандартів обслуговування у лікарнях і медичних центрах [22].

Таким чином, виявлені сучасні тенденції і орієнтири необхідно враховувати як на найближчу, так і на віддалену перспективу при розробці стратегії розвитку міжнародного медичного туризму в Україні.

Україна в даний час є порівняно невеликим споживачем і постачальником послуг медичного туризму. Згідно з даними Асоціації медичного туризму, вирішальними факторами при виборі країни лікування є вартість медичного обслуговування (61%) і якість медичного обслуговування (21%) [37]. Іншими чинниками є безпека країни перебування, географічна близькість, з якою безпосередньо пов'язані витрати на транспорт, культурна близькість і відсутність мовного бар'єру, розвиненість туристичної інфраструктури. Остання обставина має особливо важливе значення для медичного туризму.

Вторгнення Росії на територію України має значний вплив на розвиток медичного туризму в країні. Ця ситуація призвела до ряду важливих наслідків, які впливають на медичний туризм:

1. Погіршення медичної інфраструктури. Військові дії та збройний конфлікт можуть призвести до пошкодження або знищення медичних закладів, обладнання та інфраструктури, що становить основу для медичного туризму. Це може обмежити доступність медичних послуг для іноземних пацієнтів та зменшити їх якість.

2. Зменшення попиту на медичні послуги. Політична нестабільність та військові дії можуть знизити інтерес до відвідування України як медичного туристичного напрямку. Іноземні пацієнти можуть утримуватися від подорожей через страх для своєї особистої безпеки.

3. Збільшення потреби у медичній допомозі. Збройний конфлікт може призвести до збільшення потреби у медичній допомозі для жителів та біженців, що перебувають на зоні конфлікту. Це може зайняти ресурси медичних закладів та зменшити їхню доступність для іноземних пацієнтів.

4. Порушення медичного туризму через перешкоди на кордонах. Політичні та військові перешкоди можуть ускладнювати переміщення іноземних пацієнтів через кордони для отримання медичних послуг в Україні. Це може призвести до зменшення кількості іноземних пацієнтів, які обирають Україну для медичного туризму.

У цій ситуації важливо прийняти заходи для збереження та покращення медичної інфраструктури, забезпечення безпеки іноземних пацієнтів та вирішення проблем, що виникають через політичну нестабільність. Такі заходи можуть включати залучення міжнародної підтримки, розвиток медичного туризму в безпечних регіонах країни, а також сприяння міжнародному співробітництву для забезпечення безпеки пацієнтів та їхніх прав.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЄКТУВАННЯ МЕДИЧНОГО ТУРУ

2.1. Організаційні особливості медичних турів.

Медичний туризм є складним видом туризму, який вимагає особливої організації з боку медичних закладів, туристичних агентств та інших учасників. Організаційні аспекти впливають на якість послуг, безпеку пацієнтів та загальний досвід медичного туриста.

Організація медичних турів вимагає особливої уваги до деталей і координації між різними сторонами, включаючи медичні заклади, туристичні агентства, пацієнтів та інші зацікавлені сторони. Нижче наведено деякі ключові організаційні особливості медичних турів (рис. 2.1):

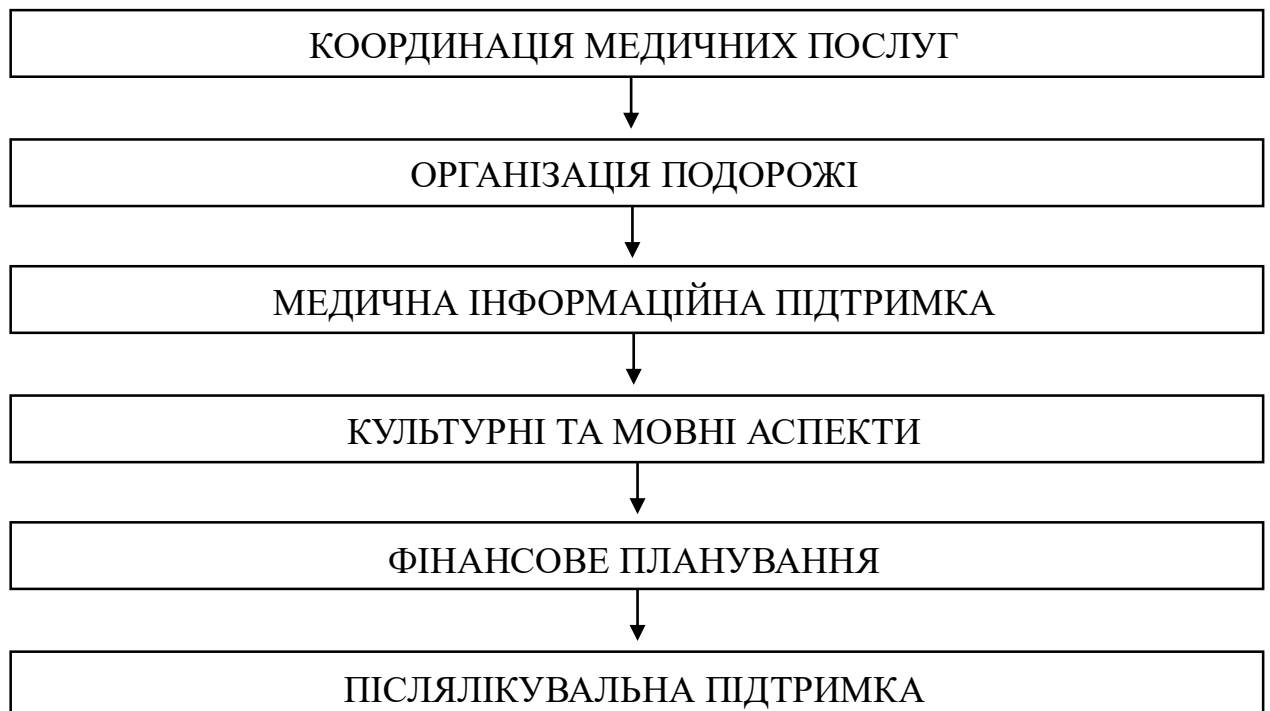

Рис. 2.1. Етапи організаційних особливостей медичних турів

1. Координація медичних послуг. Організація медичного туру передбачає забезпечення доступу до потрібних медичних послуг у вибраному

медичному закладі. Це включає планування консультацій, діагностики, лікування та реабілітації з урахуванням індивідуальних потреб пацієнта.

2. Організація подорожі. Врахування транспортного забезпечення та логістики для пацієнта та його супроводу. Це може включати бронювання авіаквитків, трансфер до медичного закладу, а також забезпечення комфортного проживання під час лікування.

3. Медична інформаційна підтримка. Забезпечення обміну медичною інформацією між лікарями пацієнта та медичними спеціалістами у країні, де відбувається лікування. Це дозволяє забезпечити безперервність лікування та оптимальний результат.

4. Культурні та мовні аспекти. Врахування культурних і мовних особливостей пацієнта та забезпечення міжкультурного розуміння між пацієнтом і медичним персоналом.

5. Фінансове планування. Оцінка витрат на медичний тур, включаючи вартість медичних послуг, проживання, транспорт та інші витрати. Також може включати розрахунок страхового покриття та інших фінансових аспектів.

6. Післялікувальна підтримка. Забезпечення післялікувального догляду та відновлення пацієнта після завершення лікування, включаючи дистанційний моніторинг та консультації.

Організаційні аспекти медичних турів є ключовими для забезпечення успішного та безпечного лікування пацієнтів за кордоном. Вони вимагають взаємодії між різними сторонами та дотримання високих стандартів організації та надання медичних послуг.

2.2. Аналіз цільової аудиторії медичного туру.

Аналіз цільової аудиторії медичного туру є ключовим етапом в розробці стратегії медичного туризму. Розуміння потреб, вимог і характеристик потенційних пацієнтів дозволяє ефективно спрямовувати маркетингові

зусилля, планувати послуги та створювати умови, що відповідають очікуванням цільової аудиторії.

Сегментація цільової аудиторії – це процес поділу ринку на певні сегменти, виявлення груп споживачів зі спільними потребами та інтересами і розробка відповідних маркетингових стратегій і продуктів для цих груп [29]. В індустрії туризму сегментація цільової аудиторії є важливим кроком у розробці туристичних продуктів.

Аналіз цільової аудиторії медичного туру є важливим кроком у розвитку стратегії медичного туризму. Це дозволяє ідентифікувати потенційних пацієнтів, їхні потреби, переваги та особливості, щоб забезпечити їм належну увагу та високий рівень задоволення від медичного туру. Основні аспекти аналізу цільової аудиторії медичного туру включають:

1. Демографічні характеристики. Визначення віку, статі, доходу, освіти та інших демографічних показників цільової аудиторії. Наприклад, пенсіонери можуть шукати лікування для хронічних захворювань, а молоді люди – для естетичних процедур.

2. Медичні потреби. Встановлення видів медичних послуг, які цікавлять цільову аудиторію. Деякі можуть шукати хірургічне лікування, інші – альтернативні методи або профілактичні програми.

3. Географічні характеристики. Визначення місця проживання цільової аудиторії, їхніх регіональних та культурних особливостей. Це важливо для розробки маркетингових стратегій та визначення медичних закладів-партнерів.

4. Психографічні особливості. Аналіз ставлення цільової аудиторії до медичного туризму, їхніх мотивацій та очікувань. Наприклад, деякі можуть цінувати доступність новітніх технологій, а інші – зручне розташування та сервіс.

5. Фінансові можливості. Оцінка фінансової спроможності цільової аудиторії для оплати медичного туру, враховуючи вартість медичних послуг, подорожі та проживання.

6. Канали комунікації. Визначення переважних каналів комунікації цільової аудиторії для ефективного зв'язку та реклами медичних турів.

Аналіз цих аспектів дозволяє медичним туристичним компаніям та медичним закладам налаштувати свою пропозицію таким чином, щоб відповідати потребам та очікуванням цільової аудиторії, забезпечуючи успішність медичного туру та задоволення пацієнтів.

Швейцарія – це світовий лідер у галузі медичного туризму, завдяки своїм високоякісним лікарням, кваліфікованим лікарям і мальовничим пейзажам.

Медичний тур в Швейцарію може бути привабливим варіантом для пацієнтів, які шукають високоякісне медичне обслуговування в країні з відомою репутацією у галузі медицини. Швейцарія відома своїми передовими технологіями, досвідом в лікуванні та лікувальною базою, яка включає сучасні клініки та спеціалізовані медичні заклади.

Основні переваги медичного туру в Швейцарію включають:

1. Високий рівень медичного обслуговування. Швейцарія володіє високоякісною медичною інфраструктурою та висококваліфікованими медичними кадрами. Пацієнти можуть отримати доступ до передових технологій та методик лікування.

2. Репутація як медичного центру високої якості. Медичні заклади в Швейцарії відомі своєю передовою медициною та бездоганним рівнем обслуговування.

3. Широкий спектр медичних послуг. Швейцарія пропонує різноманітні медичні послуги, включаючи лікування онкологічних захворювань, серцево-судинних захворювань, ортопедичних втручань, естетичну медицину та інші.

4. Красиве природне середовище та комфорт. Після лікування пацієнти можуть насолоджуватися красою швейцарських Альп, спа-центрами та розкішними готелями.

5. Комплексний підхід до лікування. Багато медичних закладів в Швейцарії пропонують індивідуальний підхід до кожного пацієнта, враховуючи їхні потреби та побажання.

6. Привабливі туристичні маршрути. Крім медичного лікування, пацієнти можуть відвідати визначні місця Швейцарії, такі як Цюріх, Женева, Люцерн та багато інших.

Перш ніж вирушати в медичний тур в Швейцарію, важливо звернутися до спеціалізованої медичної туристичної компанії або зв'язатися безпосередньо з медичним закладом для отримання консультації щодо доступних послуг, вартості та інших аспектів туру. Також варто мати на увазі вивізи питань та страховий покриття для подорожі.

Аналіз демографічних характеристик цільової аудиторії медичного туру в Швейцарію є важливим для розуміння профілю пацієнтів, які обирають цей напрямок. Цюріх є одним з ключових медичних центрів у Швейцарії з великою кількістю спеціалізованих клінік та медичних закладів. Тому аналіз демографічних характеристик допоможе у зборі цінної інформації для налаштування медичних послуг під потреби цільової аудиторії.

Таблиця 2.1

Демографічні характеристики цільової аудиторії медичного туру в Швейцарію (Цюріх)

<i>Показник</i>	<i>Опис</i>
Вік	25-60 років
Стать	Чоловіки, жінки
Дохід	Вищий і середній клас
Освіта	Вища освіта, середня освіта, базова
Медичні потреби	Кардіологія; Дерматологія; Гастроентерологія; Гінекологія; Онкологія; Ортопедія; Пульмонологія; Психіатрія; Радіологія; Реабілітація; Ревматологія; Урологія
Попередній досвід медичного туру	Може не бути

Джерело: складено автором на основі джерел [31;39]

Ця таблиця відображає ключові демографічні характеристики цільової аудиторії медичного туру в Швейцарію. Аналіз таких показників допоможе

медичним туристичним агентствам та медичним закладам налаштувати свою пропозицію та послуги таким чином, щоб відповідати потребам та очікуванням цільової аудиторії. Наприклад, знання віку, статі, доходу та освіти дозволить врахувати фінансові можливості та індивідуальні потреби пацієнтів при організації медичного туру.

У Швейцарії існує багато відомих медичних закладів, які мають високу репутацію як центри високої якості медичного обслуговування. Один із таких центрів – Klinik Schloss Mammern [30], який відомий своєю передовою медициною та бездоганним рівнем обслуговування. Давайте заповнимо таблицю, щоб проілюструвати цю репутацію.

Таблиця 2.2

Репутація медичного центру Klinik Schloss Mammern

<i>Аспект репутації</i>	<i>Опис</i>
Спеціалізація	Спеціалізація в онкологічній хірургії та лікуванні раку та інших хвороб
Технології	Використання передових технологій у діагностиці та лікуванні
Досвід та кваліфікація	Високий рівень досвіду та кваліфікації медичного персоналу
Лікувальні програми	Широкий спектр індивідуальних лікувальних програм
Комфорт та обслуговування	Високий рівень комфорту та бездоганного обслуговування

Джерело: складно автором на основі відгуків клініки та інших джерел [38]

Ця таблиця відображає різні аспекти репутації медичного центру Klinik Schloss Mammern в Швейцарії. Висока спеціалізація, використання передових технологій, досвідний медичний персонал, широкий спектр лікувальних програм та високий рівень комфорту та обслуговування сприяють його відомості як центру високої якості медичного обслуговування. Ці аспекти роблять Klinik Schloss Mammern привабливим вибором для міжнародних пацієнтів, які шукають висококласне медичне лікування у Швейцарії.

Географічні характеристики цільової аудиторії медичного туру в Швейцарії, зокрема до міста Цюрих, відіграють важливу роль у розробці маркетингових стратегій та визначенні медичних закладів-партнерів. Визначення місця проживання, регіональних та культурних особливостей пацієнтів допомагає адаптувати медичні послуги під їхні потреби та очікування.

Місце проживання цільової аудиторії.

Цільова аудиторія медичного туру до міста Цюрих може включати пацієнтів з різних країн, особливо з Європи, США та Азії. Важливо враховувати географічну доступність міста, зручність транспортних зв'язків та доступність проживання.

Регіональні особливості.

Цюрих - це культурний та економічний центр Швейцарії, з високим рівнем життя та розвиненою інфраструктурою. Пацієнти можуть мати високі вимоги до комфорту та рівня обслуговування під час перебування в медичному турі.

Культурні особливості.

Цільова аудиторія може мати різні культурні особливості та мовні переваги. Розуміння цих аспектів допоможе встановити ефективний контакт та взаєморозуміння з пацієнтами під час проведення медичного туру.

Медичний центр Klinik Schloss Mammern знаходиться поруч з озером Констанц та знається своєю високоякісною медичною допомогою. Розташування цього медичного центру в мальовничому місці недалеко від Цюриха забезпечує комфортне та тихе середовище для пацієнтів. Географічне розташування такого центру може бути привабливим для міжнародних пацієнтів, які шукають спокійне та високоякісне медичне лікування в Швейцарії.

Аналіз географічних характеристик допоможе врахувати цільові ринки та індивідуальні потреби пацієнтів при розробці маркетингових стратегій та

плануванні медичного туру до медичних центрів у Швейцарії, зокрема до Klinik Schloss Mammern в Цюриху.

Враховання культурних та мовних аспектів у медичному турі до лікарні Klinik Schloss Mammern в Цюриху дуже важливе для забезпечення ефективного та комфортного лікування пацієнтів із різних країн і культур. Нижче подано кілька ключових аспектів, які слід враховувати:

1. Мовна підтримка. Забезпечення мовної підтримки для пацієнтів з різних країн. Медичний персонал має бути кваліфікованим у різних мовах, що дозволить забезпечити ефективний обмін інформацією та зрозуміти потреби пацієнтів.

2. Культурна чутливість. Розуміння та повага до культурних особливостей пацієнтів. Медичний персонал повинен бути свідомим різниці в культурних звичаях, переконаннях та цінностях, щоб створити тепле та прийнятне середовище.

3. Комунікація та міжкультурне розуміння. Професіоналізм у комунікації з пацієнтами з урахуванням їхніх культурних вподобань. Медичний персонал повинен демонструвати міжкультурну компетентність у спілкуванні та лікуванні пацієнтів.

4. Меню та харчування. Надання різноманітного харчування, що враховує культурні та дієтичні особливості пацієнтів.

5. Релігійні потреби. Враховання релігійних обрядів та традицій пацієнтів при наданні медичної допомоги.

Всі ці аспекти допоможуть створити сприятливі умови для пацієнтів під час лікування в Klinik Schloss Mammern в Цюриху. Забезпечення міжкультурного розуміння та поваги до культурних різниць сприяє покращенню якості медичного обслуговування і задоволенню потреб пацієнтів.

Оцінка фінансової спроможності цільової аудиторії є важливим кроком у плануванні медичного туру до Klinik Schloss Mammern в Цюриху. Враховання вартості медичних послуг, подорожі та проживання дозволяє

зробити приблизні розрахунки та забезпечити доступність лікування для різних категорій пацієнтів.

Таблиця 2.3

Фінансові можливості цільової аудиторії

<i>Показник</i>	<i>Приблизний розрахунок (в швейцарських франках, CHF)</i>
Середній дохід	50,000 - 100,000 CHF на рік
Вартість медичних послуг	Приблизно 20,000 - 50,000 CHF (в залежності від обсягу та складності)
Вартість подорожі	Від 2,000 CHF (залежно від місця походження)
Вартість проживання	Від 1,000 CHF за тиждень
Загальні витрати	Приблизно 25,000 - 70,000 CHF (без урахування витрат на подорож та проживання)

Джерело: складено автором

Ця таблиця демонструє приблизні розрахунки фінансових можливостей цільової аудиторії для оплати медичного туру до Klinik Schloss Mammern в Цюриху. Середній дохід пацієнтів у діапазоні 50,000 - 100,000 CHF на рік дозволяє їм розглядати можливість медичного туру, враховуючи вартість медичних послуг, подорожі та проживання. Оцінка фінансових можливостей сприяє більш точному плануванню та визначенню доступності лікування для цільової аудиторії.

Визначення переважних каналів комунікації цільової аудиторії є важливим для успішної реклами медичних турів до Klinik Schloss Mammern в Цюриху. Ефективний зв'язок та реклама допоможуть залучити більше пацієнтів та підвищити обіг.

Таблиця 2.4

Канали комунікації цільової аудиторії

Канали комунікації	Переважні канали комунікації цільової аудиторії (наприклад, Інтернет, соціальні мережі, телевізійна реклама)

Закінчення таблиці 2.4

Електронна пошта	Популярність використання електронної пошти для отримання інформації про медичні тури
Соціальні мережі	Використання соціальних мереж для реклами та зв'язку з пацієнтами
Інтернет-сайти	Пошук інформації про медичні тури через Інтернет-сайти медичних туристичних агентств

Джерело: складено на основі наступних джерел [16; 40]

Ця таблиця допомагає визначити переважні канали комунікації цільової аудиторії для ефективної реклами медичних турів до Klinik Schloss Mammern в Цюріху. Залучення пацієнтів через популярні канали комунікації допоможе збільшити свідомість про медичні послуги та залучити нових клієнтів.

Аналіз цільової аудиторії медичного туру до Klinik Schloss Mammern в Цюріху розкриває деякі ключові висновки щодо потенційних пацієнтів:

1. Цільова аудиторія включає переважно середній та вищий клас, з середнім доходом в діапазоні 50,000 - 100,000 CHF на рік. Вона охоплює людей різного віку та статі, які мають фінансову можливість оплатити медичний тур.

2. Пацієнти цільової аудиторії шукають високоякісне медичне обслуговування, зокрема в галузі онкології та інших спеціалізацій Klinik Schloss Mammern.

3. Розуміння культурних різниць та надання мовної підтримки є важливим для забезпечення комфортного та ефективного лікування.

4. Середня фінансова спроможність цільової аудиторії дозволяє їм розглядати витрати на медичний тур, включаючи вартість медичних послуг, подорожі та проживання.

Враховуючи ці фактори, медичний тур до Klinik Schloss Mammern в Цюріху може бути привабливим для пацієнтів з різних країн, які цінують високу якість медичної допомоги та комфортне лікування. Адаптація медичного туру під потреби цільової аудиторії є ключовим чинником успіху у привертанні та задоволенні пацієнтів.

2.3. Розробка маршруту медичного туру.

Розробка маршруту медичного туру з України до Klinik Schloss Mammern в Цюриху включає в себе планування оптимального маршруту подорожі для пацієнтів, які шукають високоякісне лікування та медичні послуги у Швейцарії. Цей процес передбачає ретельне урахування всіх аспектів подорожі, включаючи транспортні засоби, логістику, проживання та інші потреби пацієнтів під час візиту до медичного центру.

Важливим етапом є забезпечення зручного та безпечного маршруту, що враховує індивідуальні потреби та обмеження пацієнтів з України, а також забезпечення підтримки та комфорту під час усього перебування в Швейцарії. Такий медичний тур повинен бути організованим і координованим з урахуванням найкращих практичних та медичних стандартів, щоб забезпечити успішне та задовільне лікування пацієнтів в Klinik Schloss Mammern.

Розробка оптимального маршруту медичного туру до Klinik Schloss Mammern в Цюриху з України включає в себе урахування різних етапів подорожі, від відправлення з України до прибуття в медичний центр у Швейцарії. Ця таблиця надасть детальні інструкції щодо маршруту та транспортних зв'язків для пацієнтів, які планують лікування в Klinik Schloss Mammern.

Таблиця 2.5

План маршруту медичного туру з України до Klinik Schloss Mammern в Цюриху

<i>Етап подорожі</i>	<i>Опис маршруту та дії пацієнта</i>
Крок 1: Вибір транспорту	Вибір оптимального способу транспорту (літак, поїзд) з України до Цюриху
Крок 2: Організація проживання	Бронювання готелю чи медичного об'єкту для проживання
Крок 3: Прибуття в Цюрих	Прибуття в аеропорт або на залізничний вокзал у Цюриху

Закінчення таблиці 2.5

Крок 4: Трансфер до Klinik Schloss Mammern	Організація трансферу до медичного центру
Крок 5: Лікування	Проведення лікування та медичних процедур у Klinik Schloss Mammern
Крок 6: Повернення додому	Організація транспорту назад до України

Джерело: складено автором на основі публічної інформації

Ця таблиця дозволяє пацієнтам з України крок за кроком розробити оптимальний маршрут до Klinik Schloss Mammern в Цюриху для отримання медичного лікування. Вона враховує всі необхідні етапи подорожі, включаючи вибір транспорту, організацію проживання, трансфер до медичного центру, проведення лікування та повернення додому. Такий детальний план допомагає забезпечити зручність, безпеку та успішність медичного туру до Швейцарії для пацієнтів з України.

1. Варіант доставки: залізничний транспорт та рейсовий автобус

1) Напрямок та можливі пересадки:

Запоріжжя - Київ - Краків - Цюрих

2) Час відправлення та прибуття, час в дорозі, год.:

Відправлення з Запоріжжя: 08:00

Прибуття до Києва: 14:00 (час в дорозі - 6 год.)

Відправлення з Києва: 16:00

Прибуття до Кракова: 08:00 (наступного дня) (час в дорозі - 16 год.)

Відправлення з Кракова: 10:00

Прибуття до Цюриху: 20:00 (час в дорозі - 10 год.)

3) Вартість, грн:

Запоріжжя - Київ: 500 грн.

Київ - Краків: 2000 грн.

Краків - Цюрих: 4000 грн.

2. Варіант доставки: Авіатранспорт

1) Напря́м та можливі пересадки:

Київ - Цю́рих

2) Час відправлення та прибуття, час в дорозі, год.:

Відправлення з Киє́ва: 10:00

Прибуття до Цю́риху: 13:00 (час в дорозі - 3 год.)

3) Ва́ртість, грн:

Київ - Цю́рих: від 7000 грн.

3. Ва́ріант доставки: Автобу́сний транспорт

1) Напря́м та можливі пересадки:

Київ - Берлі́н - Цю́рих

2) Час відправлення та прибуття, час в дорозі, год.:

Відправлення з Киє́ва: 12:00

Прибуття до Берлі́на: 08:00 (наступного дня) (час в дорозі - 20 год.)

Відправлення з Берлі́на: 10:00

Прибуття до Цю́риху: 16:00 (час в дорозі - 6 год.)

3) Ва́ртість, грн:

Київ - Берлі́н: 2500 грн.

Берлі́н - Цю́рих: 3500 грн.

Ці ва́ріанти доставки пропону́ють різні спосо́би подорожі з Украї́ни до Цю́риху, з урахува́нням різномані́тних вимо́г та можли́востей паціє́нтів. Ва́ртість та трива́лість подорожі мо́жуть ва́ріюва́тись в зале́жності від обра́ного ва́ріанту та переса́док.

З урахува́нням цих аспекті́в розробка ма́ршруту ме́дичного ту́ру до Klinik Schloss Mammern в Цю́риху з Украї́ни мо́же бу́ти успі́шною та забезпе́чити паціє́нтам не лише висо́коякі́сне лі́кування, а й ко́мфортне та безпе́чне перебува́ння у ме́дичному ту́рі. Це дозволі́ть паціє́нтам з Украї́ни отримати́ досту́п до передо́вої ме́дичної допо́моги в Klinik Schloss Mammern в Цю́риху.

2.4. Формування програми обслуговування відвідувачів.

Технологічна карта призначена для організації медичного туру до Klinik Schloss Mammern в Цюриху з України. Вона включає основні параметри, необхідні для успішної реалізації туру, включаючи назву туристичної організації, опис маршруту, вид туру та мету поїздки, транспорт, основні пункти маршруту, затрати та інші важливі аспекти. Ця інформація допоможе у плануванні та проведенні медичного туру з максимальним комфортом та ефективністю для учасників.

Таблиця 2.6

Технологічна карта медичного туру до Klinik Schloss Mammern в Цюриху

<i>№ n/n</i>	<i>Параметри</i>	<i>Опис</i>
I	Назва туристичної організації	Flixbus
	Назва маршруту	Київ – Цюрих
	Вид туру та мета поїздки	Медичний тур до Klinik Schloss Mammern в Цюриху
	Вид транспорту	Автотранспорт
	Основні пункти маршруту	Україна (вихідний пункт) - Цюрих (Клініка Schloss Mammern)
	Вид маршруту	Прямий
	Кілометраж	
	Тривалість маршруту в днях	7 днів – перебування; 4 дні – дорога
	Кількість туристичних груп	1
	Всього туристів на маршруті	30
	Затрати з екскурсійного обслуговування	Направлені на організацію екскурсій та медичних консультацій у Klinik Schloss Mammern
	Тривалість роботи керівника туристичної групи	Протягом усього туру

Закінчення таблиці 2.6

	Вартість путівки на туристичну групу на 11 діб	47,500 CHF
	Вартість путівки на одну особу на 11 діб	1583.33 CHF
II	Адреса туристичного підприємства, з якого починається подорож	Київ (автостанція «Київ»)
III	Коротка інформація про транспортне обслуговування під час подорожі та заклади розміщення та харчування по маршруту	Автотранспорт, готель Klinik Schloss Mammern, ресторани здорового харчування
IV	Керівник туристичного підприємства, яке обслуговує маршрут	Леман Міхал Якуб

Джерело: складено автором на основі наступних джерел [6; 34]

Ця технологічна карта медичного туру надає детальний огляд всіх аспектів організації подорожі до Klinik Schloss Mammern в Цюриху з України. Врахування всіх параметрів дозволяє забезпечити комфорт та безпеку учасників туру, зокрема медичні консультації, транспорт, проживання та інші послуги.

Дослідивши зовнішні умови та умови для розміщення туристів, доцільно розглянути загальну програму медичного туру (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Загальна характеристика програми медичного туру

<i>Дні</i>	<i>Характеристика та основні події, запропоновані в межах медичного туру</i>
День перший	Прибуття до санаторію-профілакторію 18:00. Розміщення, вечеря та вечірні заходи.

День другий	Сніданок, оздоровчі процедури, вільний час, обід, виїзні екскурсії, вечеря та вечірні заходи.
День третій	Сніданок, оздоровчі процедури, вільний час, обід, виїзні екскурсії, вечеря та вечірні заходи.
День четвертий	Сніданок, оздоровчі процедури, вільний час, обід, культурно-розважальні, вечеря та вечірні заходи.
День п'ятий	Сніданок, оздоровчі процедури, вільний час, обід, вільний час, вечеря та вечірні заходи.
День шостий	Сніданок, оздоровчі процедури, вільний час, обід, вільний час (можливість відвідування басейну, сауни, тренажерного залу або тенісного корту), вечеря та вечірні заходи.
День сьомий	Сніданок, вільний час. Виїзд 12:00.

Джерело: складено автором

Ця програма медичного туру до санаторію-профілакторію пропонує різноманітні оздоровчі процедури, вільний час для відпочинку та розваг, а також культурні та розважальні заходи протягом тижня перебування. Вона спрямована на забезпечення максимального комфорту і користі для учасників туру, сприяючи поліпшенню їх здоров'я та добробуту. Кожен день програми ретельно розроблений з урахуванням потреб учасників, надаючи відповідні медичні та відпочинкові послуги.

2.5. Фінансово-економічне обґрунтування медичного туру.

Фінансово-економічне обґрунтування медичного туру є ключовим аспектом при розробці та реалізації програми. Цей підрозділ спрямований на аналіз витрат та потенційних доходів, що пов'язані з проведенням медичного туру до обраного медичного закладу чи курорту. Він включає в себе розрахунки та оцінку фінансової ефективності туру, враховуючи всі аспекти витрат та можливостей отримання прибутку. Аналіз фінансово-економічного

аспекту допомагає зробити обґрунтовані рішення щодо ціноутворення, маркетингової стратегії та загальної ефективності медичного туру.

Ця таблиця містить розрахунок транспортних витрат, які складаються з різних компонентів у межах медичного туру до Цюріху з міста Києва. Вона включає базовий тариф за переїзд, витрати на проживання водія та харчування під час поїздки. Розрахунки проводяться в швейцарських франках (CHF) на 11 днів.

Таблиця 2.8

Транспортні витрати та їх складові в межах медичного туру

<i>Елементи транспортних витрат</i>	<i>Грошовий вимір, CHF, за 11 діб</i>
Базовий тариф (переїзд м. Київ - Цюріх)	800 CHF
Витрати на проживання водія	500 CHF
Витрати на харчування:	
- сніданок	150 CHF
- обід	250 CHF
- вечеря	300 CHF
Всього:	2000 CHF

Джерело: складено автором на основі [36-38]

Згідно з розрахунками, загальні транспортні витрати на медичний тур до Цюріху з Києва протягом 11 днів оцінюються приблизно в 2000 швейцарських франків (CHF). Цей розрахунок включає базовий тариф за переїзд, витрати на проживання водія та харчування (сніданок, обід, вечеря) під час поїздки. Такі розрахунки є важливою частиною фінансово-економічного обґрунтування медичного туру, допомагаючи оцінити загальні витрати та складові витрат поїздки для учасників туру.

У таблиці 2.9 наведена калькуляція вартості оздоровчого туру до м. Цюріх, який буде проводитися туристичною агентством «Flixbus» під час майбутнього туристичного сезону весна-осінь 2024 року. Ці цифри є приблизними розрахунками витрат та цін на послуги, що включаються в програму туру.

Таблиця 2.9

Калькуляція оздоровчого туру в м. Цюріх туристичної агенції «FlixBus»

Показник	Сума, CHF
Вартість транспорту (автобус)	2000
Проживання (7 днів)	1200
Харчування (3 рази на день, 7 днів)	1400
Медичні послуги	3000
Екскурсійні програми	800
Додаткові розваги	600
Всього:	9000

Джерело: складено автором

За результатами калькуляції оздоровчого туру до м. Цюріх в туристичній агенції «FlixBus» на майбутній туристичний сезон весна-осінь 2024 року загальна вартість програми становить близько 9000 швейцарських франків (CHF). Ця сума включає витрати на транспорт, проживання, харчування, медичні послуги, екскурсійні програми та додаткові розваги. Дані розрахунки є важливою інформацією для потенційних учасників туру, допомагаючи їм оцінити вартість і користь від участі у програмі.

У таблиці наведений прогнозний план реалізації медичних турів в м. Цюріх на 2024 рік. План охоплює місяці року від січня до грудня і включає очікувані обсяги продажів медичних турів на кожен місяць.

Таблиця 2.10

Прогнозний план реалізації медичних турів в Цюріх на 2024 рік

Місяць	Очікувані обсяги продажів (кількість турів)	Приблизна загальна вартість, CHF
Січень	15	90,000
Лютий	18	108,000
Березень	20	120,000
Квітень	22	132,000
Травень	25	150,000

Закінчення таблиці 2.10

Червень	30	180,000
Липень	35	210,000
Серпень	38	228,000
Вересень	32	192,000
Жовтень	28	168,000
Листопад	20	120,000
Грудень	18	108,000

Джерело: складено автором

Прогнозний план реалізації медичних турів в м. Цюріх на 2024 рік показує очікувані обсяги продажів турів протягом року. За цим планом, найбільші обсяги продажів передбачаються в літні місяці (червень, липень, серпень), що є типовим для сезонності туристичного попиту. Прогноз дозволяє агентству здійснювати планування ресурсів, маркетингу та фінансів на основі очікуваних обсягів реалізації медичних турів протягом року.

У таблиці наведені фінансові результати від продажу медичних турів у 2024 році. Таблиця включає розрахунки таких показників, як валовий дохід від надання послуг, податок на додану вартість (ПДВ), чистий дохід від надання послуг, виробнича собівартість, валовий прибуток, податок на прибуток та чистий прибуток.

Таблиця 2.11

Фінансові результати від продажу медичного туру у 2024 році

Показник	Сума (в CHF)
Валовий дохід від надання послуг	300,000
ПДВ	50,000
Чистий дохід від надання послуг	250,000
Виробнича собівартість	100,000
Валовий прибуток	200,000
Податок на прибуток (18%)	36,000
Чистий прибуток	164,000

Джерело: складено автором

За результатами розрахунків фінансових показників від продажу медичних турів у 2024 році, загальний валовий дохід від надання послуг склав 300,000 швейцарських франків (CHF). Після врахування ПДВ у сумі 50,000 CHF та виробничої собівартості у сумі 100,000 CHF, валовий прибуток становить 200,000 CHF. З урахуванням податку на прибуток у розмірі 18% (36,000 CHF), чистий прибуток від продажу медичних турів у 2024 році складає 164,000 швейцарських франків (CHF). Дані показники є важливими для оцінки фінансової ефективності туристичної діяльності та прийняття управлінських рішень.

Фінансово-економічне обґрунтування медичного туру включає важливий аспект аналізу ефективності та прибутковості програми.

1. З аналізу фінансових результатів видно, що медичний тур до м. Цюріх у 2024 році є прибутковою ініціативою. Валовий дохід від надання медичних послуг становить значну суму, а чистий прибуток після врахування усіх витрат і податків є задовільним.

2. Аналіз фінансових витрат показує, що виробнича собівартість та інші витрати є належними в контексті отриманого доходу. Ефективне управління витратами дозволяє забезпечити достатній рівень прибутковості туру.

3. Успішність медичного туру в м. Цюріх у 2024 році вказує на потенційний ріст у цій галузі. Збільшення обсягів продажів та удосконалення програм можуть призвести до подальшого зростання прибутковості та розширення ринкової позиції.

4. Медичні тури відіграють важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності туристичного бізнесу. Різноманітність турів і програм дозволяє диверсифікувати доходи та зменшувати ризики.

У цілому, фінансово-економічне обґрунтування підтверджує доцільність та успішність медичного туру до м. Цюріх. Оцінка фінансових показників є важливим етапом у плануванні та розвитку програм медичного туризму, сприяючи забезпеченню якісних і конкурентоспроможних послуг для клієнтів.

ВИСНОВКИ

У ході вивчення та аналізу особливостей розвитку медичного туризму було виявлено і проаналізовано різноманітні аспекти цієї сфери туризму. Результати дослідження відображені у кваліфікаційній роботі, що дозволяє зробити висновки щодо перспектив розвитку медичного туризму.

Сутність медичного туризму полягає в поєднанні медичних послуг із туристичною подорожжю з метою одержання медичного догляду, лікування або реабілітації. Ознаки медичного туризму включають спеціалізовані медичні заклади, професійний медичний персонал та індивідуально підібрані програми для різних потреб. Функції медичного туризму включають покращення здоров'я, підвищення якості життя та отримання доступної медичної допомоги.

Типологія медичного туризму визначається за спеціалізацією медичних послуг (від пластичної хірургії до лікування хронічних захворювань) та географічним розподілом. Медичний туризм активно розвивається в різних країнах світу, де надаються високоякісні медичні послуги.

Україна та інші країни активно розвивають медичний туризм, проте стикаються з рядом проблем, таких як нестабільність політичної ситуації, недостатня інфраструктура та конкуренція на міжнародному ринку медичного туризму.

Організація медичних турів вимагає врахування специфіки медичних послуг, вибір медичних закладів-партнерів та створення індивідуальних програм для клієнтів.

Цільова аудиторія медичного туру складається з різних груп, включаючи пенсіонерів, людей з хронічними захворюваннями та тих, хто шукає естетичні процедури.

Маршрут медичного туру повинен враховувати географічні особливості, локації медичних закладів та культурні аспекти для забезпечення комфортної та ефективної подорожі клієнтів.

Програма обслуговування відвідувачів повинна включати розміщення, харчування, медичні процедури та дозвілля, що відповідає потребам клієнтів.

Фінансове обґрунтування медичного туру включає аналіз витрат та доходів для забезпечення прибутковості туристичного проекту.

Пропонований автором проєкт медичного туру до Швейцарії було економічно обґрунтовано. Він є конкурентоспроможним для реалізації суб'єктами туристичного бізнесу з комерційною метою.

Медичний туризм є перспективним напрямком розвитку туризму, що забезпечує якісні медичні послуги та можливості для відновлення здоров'я та покращення якості життя клієнтів. Професійне проєктування, організація та ефективне управління медичними турами є ключовими аспектами розвитку цієї сфери туризму як у Україні, так і у світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Автотранспорт «Flixbus». flixbus.ua. URL: <http://surl.li/sgugd> (дата звернення: 04.04.2024).
2. Басв В. Класифікація медичного туризму в умовах глобалізації міжнародного медичного простору. Наукові праці МАУП. 2016. С. 119–125. URL: https://journals.maup.com.ua/journal/50_2016/5.pdf (дата звернення: 09.03.2024).
3. Басва О. В. Менеджмент у галузі охорони здоров'я: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. С. 640.
4. Безверхнюк Т. М. Стан готовності України до створення обсерваторії сталого розвитку курортних дестинацій. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. Спецвипуск. 2020. С. 113-117.
5. Безверхнюк Т. М., Бабов К. Д., Бабова І. К. Сталий розвиток туризму: пріоритети для України. Актуальні проблеми державного управління. 2019. Вип. 1 (77). С. 23-29.
6. Веселова Э. Ш. Медичний туризм - бізнес на подорожах із користю для здоров'я. ЕКО. 2016. № 3 (501). С. 142-164. 1
7. Ганна Б. Цільова аудиторія. elit-web.ua. URL: <https://elit-web.ua/ua/blog/kak-opredelit-tselevuju-auditoriju-sajta> (дата звернення: 04.04.2024). 33
8. Географія медичного туризму Європи. Все про туризм. Туристична бібліотека. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/romaniv2.htm (дата звернення: 19.03.2024).
9. Гунченко О. Географія медичного туризму в країнах Європи. Географія та туризм. С. 110–121. URL: https://doi.org/file:///C:/Users/Світлана/Desktop/gt_2014_30_13.pdf (дата звернення: 19.03.2024).

10. Діденко К. Д. Медичний туризму в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип. 16. Ч. 4. 2016. С. 101-105.
11. Економічна правда. Перспективи медичного туризму в Україні. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/04/5/698756/> (дата звернення: 08.03.2024).
12. Закон України «Про туризм» від 18 листопада 2003 р. №1282-IV // ВВР України. 2004. №13. Ст.180.
13. Звіти Всесвітньої туристської організації (UNWTO Tourism Highlights). Все про туризм. Туристична бібліотека. URL: <https://tourlib.net/wto.htm> (дата звернення: 09.03.2024).
14. Кармазіна О. О. Туристична діяльність в Україні у 2017 році: Статистичний бюлетень. Київ: Державна служба статистики України, 2018. С. 76.
15. Класифікація медичного туризму в умовах глобалізації міжнародного медичного простору. Все про туризм. Туристична бібліотека. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/baev4.htm (дата звернення: 09.03.2024).
16. Комунікація з аудиторією: які канали вибрати?. Київ Культурний. URL: <https://kyivcultural.com/tpost/ltdn0k10h1-komunkatsya-z-auditoryu-yak-kanali-vibra> (дата звернення: 04.04.2024).
17. Медичний туризм. Все про туризм. Туристична бібліотека. URL: https://tourlib.net/metod_tourism/baev.htm (дата звернення: 08.03.2024).
18. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник. М. П. Мальська, М. П. Антонюк. Київ: Вид-во «Знання», 2008. С. 661.
19. Нездоймінов С. Г. Регіональні контури кластерного розвитку винного туризму. Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 8. Частина 1. 2014. 217 с. С. 137-141.

20. Нездоймінов С.Г. Регіональні контури кластерного розвитку винного туризму. Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 8. Частина 1. 2014. 217 с. С. 137-141.

21. Офіційний сайт «Hotline Finance». URL: <https://hotline.finance/ua/insurance-travel/> (дата звернення: 09.03.2024).

22. Офіційний сайт «Hotline Finance». URL: <https://hotline.finance/ua/insurance-travel/> (дата звернення: 10.03.2024).

23. Офіційний сайт CDC. Going Abroad for Medical Care. URL: <https://www.cdc.gov/features/medicaltourism/index.html> (дата звернення 08.03.2024)

24. Офіційний сайт Medical tourism. Your passport to a world of options. URL: <http://medicaltourism.com/> (дата звернення 08.03.2024).

25. Офіційний сайт MEDICALTOURISM. Top 10 Medical Tourism Destinations in the World. URL: <http://www.medicaltourismmag.com/top-10-medical-tourism-destinations-world> (дата звернення: 09.03.2024).

26. Офіційний сайт компанії Мед-експерт. «Медична інформаційна система». URL: <http://medexpert.ua/ua/medichnij-zaklad/31-medichnij-zaklad/pro-rynku-v-iznoho-medychnoho-turyzmu-v-ukraini> (дата звернення: 09.03.2024).

27. Офіційний сайт компанії Мед-експерт. «Медична інформаційна система». URL: <http://medexpert.ua/ua/medichnij-zaklad/31-medichnij-zaklad/pro-rynku-v-iznoho-medychnoho-turyzmu-v-ukraini> (дата звернення: 10.03.2024).

28. Офіційний сайт Української асоціації медичного туризму. parking-freehost.com.ua. URL: <https://parking-freehost.com.ua/> (дата звернення: 08.03.2024).

29. Створення інноваційного конкурентоспроможного туристичного маршруту на прикладі маршруту саміпородісо. Головна сторінка DSpace. URL: <https://reposit.uni-sport.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/4610/ІВАНЧЕНКО%20кваліфіка>

ційна%20робота.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 19.03.2024).

30. Суковата А. Лікувально-оздоровчі курорти швейцарії як важливий аспект рекреації. Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід. 2020. С. 341–344. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/sukovata.htm (дата звернення: 01.04.2024).

31. Що таке медичний туризм? Види, альтернативи та актуальність медичного туризму. СК «КРАЇНА». URL: <https://krayina.com/blog/news/medichniy-turizm> (дата звернення: 08.03.2024).

32. Asia Pacific Medical Tourism Market Research Report. Industry Analysis, Size, Share, Growth, Trends, Forecast (2020 to 2025).Market Data Forecast: веб-сайт. URL: <https://www.marketdataforecast.com/marketreports/asia-pacific-medical-tourism-market> (дата звернення: 05.04.2024).

33. Bookman, M. Z. and Bookman K.R. Medical Tourism in Developing Countries. New York, Palgrave Macmillan, 2007.

34. Busfor Україна. Busfor. URL: https://busfor.ua/?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=Srch_Ukraine_Acquisition_DSA_RU_General&comuto_cmkt=&gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwn7mwBhCiARIsAGoxjaIThQoCyxgrCfYijyAsGpm_pRyOcXhiiBVoKE1Bh8SW6C514sayzZ4aAj6EEALw_wcB (дата звернення: 04.04.2024).

35. Europe Medical Tourism Market Research Industry Analysis, Size, Share, Growth, Trends, Forecast (2020 to 2025).Market Data Forecast: веб-сайт. URL: <https://www.marketdataforecast.com/market-reports/europe-medicaltourism-market> (дата звернення: 05.04.2024).

36. Health Care in the Global Economy. Horowitz M.D.: веб-сайт. URL: <http://web.nchu.edu.tw/pweb/users/hychuo/lesson/5877.pdf> (дата звернення: 05.04.2024).

37. Katalin Kiss. Analysis of Demand for Wellness and Medical tourism in Hungary, Scientific Papers. URL:

http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/147415/2/9_Kiss_Analysis_Apstract.pdf
(дата звернення 08.03.2024).

38. Klinik Schloss Mammern Top Rehabilitation Clinic in Switzerland. Klinik Schloss Mammern. URL: <https://www.mypremiurope.com/top-private-hospitals/cardiology/klinik-schloss-mammern.htm> (дата звернення: 02.04.2024).

39. Klinik Schloss Mammern. Швейцарський туризм. URL: <https://www.myswitzerland.com/ru/accommodations/klinik-schloss-mammern/>
(дата звернення: 01.04.2024).

40. Loureiro S.M.C. The role of the rural tourism experience economy in place attachment and behavioral intentions. *International journal of hospitality management*. 2014. Vol. 40. P. 1-9.